

■ Свая справа

У ГОСЦІ ДА ЛЯЛЬКІ

Галіна Жамчужнікава пра рай для дзяцей і дарослых

Каго там толькі няма! Красуні ў народных строях, чырвоныя алкаголікі, зморшчаныя, нібыта печаныя яблыкі, бабулі і дзядулі, Чарлі Чаплін, кампанія рыбакоў, міфічныя істоты, кацяняты... Нават дырэктар адной паспяховавай арганізацыі сядзіць на велічным троне ў касцюме цара. А яшчэ там жывуць няшчасныя людзі-дзікуны. Вось што адбываецца, калі ў творцы ў дадатак да таленту ёсць яшчэ і пачуццё гумару.

УБАЧЫЦЬ ЛЕС
ЗА ДРЭВАМІ

Пераступаеш парог гродзенскай хаты Жамчужнікавых — раз! І кідаецца ў вочы падвешаная да супрацьлеглай сцяны Бабка Ёжка, страшная і смешная. Разумееш, куды патрапіў. Гэта не проста дом, а імперыя ўнікальных лялек. І гэта не проста сям'я, а творчы саюз, дзе ўсё падпарадкавана таленту гаспадыні. А вось і яна, наша геранія. Галіна Жамчужнікава, зачароўвае адкрытым абліччам, чыстым, звонкім голасам.

«Гавораць, кожны лялечнік — гэта яго светласць плюшкін з галавы да ног. Праўду людзі кажуць?» — весела пытаю.

«Праўду! (смяецца) Ведаеце, камяні, пацерачкі, анучкі, кавалкі дрэва — усё просіцца, як у казцы пра царэўну-жабу: «Вазьмі мяне, я табе спатрэблюся». У лес

Галіна Жамчужнікава (у цэнтры) паказвае ляльку наведвальнікам сваёй выстаўкі.

птушка поспеху, аднойчы зазірнуўшы ў яе вокны, вырашыла далёка не адлятаць.

Ці то прачнулася генетычная памяць, ці то мінула эра захаплення галівудскімі штампамі, але лялька Барбі па-за модай у кампаніі гламуру і мішуры. Народ убачыў лес за дрэвамі, ацаніў душу, характар, яго вабіць роднае, і гарыць зялёнае святло для лялек з тканіны і вылепленых з палімернай гліны. Так, аўтарская лялька ва ўсіх сваіх іпастасях перажывае Рэнэсанс.

Айчыны рынак багаты на матэрыялы для лепкі аўтарскай лялькі: палімерная гліна, пластык, пластылін, паперклей. Валасы замяніць пража, авечая поўсць, якую можна расчэсваць, завіваць, заплятаць, фарбаваць, як душа просіць. Касмічных грошай не трэба, і бабуліну шафу таксама яшчэ ніхто не адмяняў.

і, канешне, горкіх п'яніцаў-алкаголікаў. Любая харызматычная асоба, рукі якой выдаюць прафесію, перажыты вопыт, а твар красамоуна маўчыць, — гэта і ёсць мая будучая лялька», — дзеліцца творца.

Яркія, феерычныя вобразы паляўнічых, лётчыкаў, касманаўтаў мяжуюць з копіямі смешных карапузаў, Людовіка XIV і Чарлі Чапліна. У час цывілізацыі спахвіццоў, калі чалавек бачыў усё, і грушамі на вярбе яго не здзівіш, Галіна Жамчужнікава здзіўляе. Аднойчы супрацоўнікі паспяховавай арганізацыі звярнуліся з ідэяй. У кіраўніка юбілей. Што падарыць немалодому мужчыну, у якога ёсць усё? Нам, калі ласка, ляльку нашага любімага дырэктара ў касцюме цара і абавязкова на велічным троне. Было многа замоў на ляльку-копію пэўнага чалавека да гэтай і

цы зашываліся духмяныя зёлкі. Дарожны валдаўскі званочак рабілі без твару, галоўнае — прымацаваны вузельчык з роднай зямлі, каб памятаць на чужыне свае карані.

У Беларусі Галіна Жамчужнікава і сама магла б смела ехаць з валдаўскім званочкам. Родам з Урала, яна па сутнасці касмаполіт. Доўга жыла ў Казахстане. Пашкадаваць, што паехала за мужам-беларусам у Гродна, лялечніцы не давлялося. «Барыс паабяцаў зрабіць мне майстэрню ў самым сэрцы горада. Абяцанне як было вайсковец, ён стрымаў, аддаўшы маім лялькам вялікі пакой».

У лес нармальныя людзі
ідуць у грыбы, ягады.
Мы ж ненармальныя
(усміхаецца): цягнем
поўныя кошыкі шышак,
імхоў, карчоў.

...А ад вас у дзяцінстве хава-лі нажніцы? Калі так, то вы зразумеете, чаму першыя ў Гродне курсы па палімернай гліне прайшлі на ўра. «Я не чакала, што столькіх людзей зацікаваць лялькі. Праўда, пасля выявілася: усе яны такія ж хворыя на галаву, як і я (смяецца), таму з імі было прыемна размаўляць. Зварнуліся жанчыны сярэдняга ўзросту. Яны маюць работу, сям'ю, унукаў, хатні дабрабыт. Гэта нармальныя людзі. Знешне, — зноў жартуе лялечніца. — Старэйшая вучаніца даўно размяняла восьмы дзясятак, тады як малодшай — 18. Многія крычалі: «Я не ўмею шыць! Я не ўмею маляваць!» Сёння вучаніцы ладзяць свае ўласныя выставы на радасць Галіне Жамчужнікавай. «Я ганаруся імі. Малайчыні, робяць лялькі не горш за мяне, і самае галоўнае — шчаслівыя! А па гэта яны і прыходзілі. Чагосьці ў жыцці не хапала тады, калі, здавалася, што ўсё ёсць».

На пачэсным месцы ў хаце гаспадыню радуе лялька «Сын за камп'ютарам». Ён даўно выра-рас і жыве ў Петразаводску, а яго маленькая копія спынілася ў часе і засталася з матуляй. Далёкі ад мастацтва, сын Галіны, як чалавек з пачуццём гумару, не можа не любіць насатых жыхароў майстэрні. Але галоўны шанавальнік творчасці не ён.

«І шанавальнік, і крытык — мой муж. Адзінаццаць гадоў разам. І гэта ён калісьці сказаў: «Рабі лялькі». Залаты чалавек са спартанскай мужнасцю. Барыс займаецца выстаўкамі, сайтам, перакладамі, калі лялькі адпраўляюцца ў Еўропу, Расію, разыходзяцца па Беларусі. Ён і каву прынясе на падносе, і шкарпэткі ўмее прасавваць сам. Цяно яго за каханне, цяпло», — ззяюць, бы зоры, вочы нашай герані.

«Ведаеце, мне гавораць: «Хітрая ты! Усе думаюць, што мастацтвам займаешся, а сама ў лялькі гуляеш», — ужо на парозе таямніча скажа Галіна і мы ўсміхнёмся пад падабрэлым позіркам Бабы Ягі. Відаць, лялечніца не губляе сувязі з крылатымі арэлямі і часта наведвае краіну дзяцінства, а таму такая маладая і знешне, і ў душы.

Маргарыта САДОЎСКАЯ

Баба Яга — гэта славянскі абярэ. Калі яна вісіць каля дзвярэй, то позіркам адганяе злыя чары, госця з камянем за пазухай.

нармальныя людзі ідуць у грыбы, ягады. Мы ж ненармальныя (усміхаецца): цягнем поўныя кошыкі шышак, імхоў, карчоў. Ад сябровак прыношу выкінутае імі футра. Майстэрня нагадвае барахолку».

Колькі гадоў таму Галіна
рабіла дзве лялькі
адначасова. Ядвіга
Паплаўская і Аляксандр
Ціхановіч з гітарай
на юбілей артыста.

Галіна Жамчужнікава прайшла доўгі шлях ад фермерства, уласнай крамы жаночай бялізны, дзе для творца складнікі не было ні месца, ні часу, ні сіл, да высокага мастацтва. Апошнія 5 гадоў геранія жыве ў абдымаках лялечнай справы, і райская

КУПАЛІНКА
З ЛЮДОВІКАМ XIV

Любіць Галіна Жамчужнікава народны касцюм, асабліва беларускі. Вылепленых з палімернай гліны нашых родных Паўлінак яна апранае ў ільняныя сукенкі. Дэкальтэ імправізаваных красунь упрыгожвае старадаўнімі грыўнамі, плечы — фібуламі. Сучаснае гучанне яна надае з дапамогай вышыўкі бісерам. Часта лялькі-беларусачкі Галіны Жамчужнікавай — дакладныя адпаведнікі эпохі, арнаменты гавораць пра Гродзенскую ці якую-небудзь іншую вобласць.

«Інстытут замаўляў Купалінку. Дзяўчынка атрымалася прыгажуняй, хоць вельмі я не люблю прыгожых (смяецца). Душа млее ад зморшчаных, нібыта печаных на сонцы яблыкі, бабуляў, дзядуляў

будзе яшчэ больш пасля. Але некаторыя адзначаны пачуццём гумару, якое так цэніць Галіна, або выключнасцю самой асобы. Колькі гадоў таму яна рабіла дзве лялькі адначасова. Ядвіга Паплаўская і Аляксандр Ціхановіч з гітарай на юбілей артыста.

ВАЛДАЎСКІ ЗВАНОЧАК
ДЫ МУЖ, ЯКІ СТРЫМАЎ
АБЯЦАННЕ

Акцянічную цеплыню выпраменьваюць народная лялька-памочніца, лялька-траўніца, дарожны валдаўскі званочак. «Памочніца — мая ўлюбёная народная лялька, — кажа гаспадыня. — Яе дарылі сямігадовай дзяўчыцы. Гэта лялька пэўнай велічыні, каб дзіця вучылася гатаваць: вады наліваць па макушку, крупы сыпаць па шыю». Унутры траўні-

Дзе жывуць
тапір і калібры,
або Гуляем з карысцю

Пасля выхаду ў мінулым нумары «Сямейнай газеты» матэрыяла «Пагуляй са мною, тата» на сайце «Звязды» з'явілася некалькі цікавых каментарыяў. «У мяне ў самога малое так часам канькае, — піша Тарас. — Нават раздрукаваў гэты артыкул як інструкцыю для дзяткі. Мне здаецца, што ў вашага шматдзетнага таты шмат чаго з гульні ў загашніку ёсць. Мож, ён на сайце на гэту тэму працяг зробіць? Буду чакаць».

Пакуль наш шматдзетны і дасведчаны тата Сяргей Куркач дастае з загашніка гульні, Алена Д. дзеліцца сваімі падказкамі: «Майму малодшаму 4, і вось у што гуляем мы. **Геаграфія.** Мы чытаем казкі, а пасля шукаем на карце мясціны, дзе жывуць іх героі. Напрыклад, апошняя прачытаная была кніжка Алены Масла «Мяне завуць Лахнэска». Мы знайшлі на карце Беларусь, дзе жывуць Апалонік, Вялікабрытанія і нават возера Лох-Нес (адкуль прыбыла Лахнэска), Грэцыю (з якой звязана імя Апалон). Таксама паглядзелі, якія сцягі ў гэтых краінах, сталіцы. А яшчэ ў нас ёсць цудоўны атлас для маленькіх дзетак, куды трэба размяшчаць налепкі з жывёламі, раслінамі, цудоўнымі мясцінамі розных краін. Я шукаю інфармацыю ў інтэрнэце, а таксама мы набіраем розных кніг у бібліятэках, і дзе сваімі словамі, дзе «кніжнімі» перадаю інфармацыю малому. Пасля мы на вялікай карце шукаем, дзе ўсё гэта знаходзіцца. У чатыры гады мой малы можа паказаць, дзе растуць рафлезія і секвоя, дзе жывуць даўгапят, тапір і калібры, і многае іншае.

Англійская мова. Мы таксама дакраняемся да частак цела, твару, але пры гэтым я спываю калыханку на англійскай мове. Робім зарадку пад англійскую песенькі. А яшчэ дзіцяці падабаецца выконваць каманды, што ён зноў жа атрымлівае на замежнай мове (накштальт, «ран», «джамп», «сліп»). Мы дастаём нашы цацкі і глядзім, якая жывёла (іх назвы гаворым толькі на англійскай мове), што ўмее рабіць. **Гісторыя.** Праглядаем розныя энцыклапедыі. Знаёмімся з гісторыяй, а пасля гуляем у яе паўсюль — у час купання адкрываем Амерыку, у пясочніцы робім егіпецкія піраміды і ямы для палявання на маманта, на вуліцы мы — індзейцы і каўбоі. А сёння збіраемся рабіць егіпецкую мумію — будзем замотваць ляльку туалетнай паперай. **Тэатр.** Чытаць казкі на розныя галасы — гэта было забавай майго малага ў 1,5 года. Яму сапраўды вельмі падабалася, калі ў «Церамку» воўк, жабка і іншыя гаварылі незвычайнымі галасамі. У такім жа ўзросце дзіця само любіла ўключачца ў якасці героя казак. Паказвала, як плачуха дзед і бабка над разбітым яйкам і як вяхочка Курка-Рабка, альбо разводзіла рукі і паказвала, што героі не могуць выцягнуць рэпку. А ў 4 гады дзедці ўжо самі прыдумляюць казкі, ці перарабляюць іх на новы лад, альбо аб'ядноўваюць герояў з розных казак і глядзяць, што з гэтага атрымаецца... **Беларуская мова.** Беларусь мы вывучаем «на натуре» — ходзім, ездзім у музеі, паркі. Бярэзінскі запаведнік і Нясвіж — святая справа. Слухаем дыскі з беларускімі паданямі і казкамі, чытаем кніжкі на роднай мове. Мой малы ведае, хто такія злыдні, баламуцень, бялун, жыцень і іншыя. (Адна з яго любімых кніжак «Чароўны свет» — якраз пра розныя беларускія міфічныя істот.) На жаль, беларусксі не хапае не толькі ў садках, але нават у беларускамоўных школах. Так што, таты, наперад, бо нам адным без вас з гэтай праблемай не разабрацца. Як добра, што вы, свядомыя, ёсць у дзетак. Бо зараз многім сынам і дочкам сваіх бацькаў вельмі не хапае. На жаль, замест сумесных гульні часцей бывае такое: «папа ест і папы нет — папа вышел в интернет».